

SOLYMOSI János
sojanos1@t-online.hu

MIÉRT SZÜKSÉGES KIVIZSGÁLNI A MUNKABALESETEKET?

Absztrakt

A statisztikák szerint, ahogy mindenütt a világon, Magyarországon is, naponta nagyszámú munkahelyi sérülés következik be. Ezek közé tartoznak olyanok is, amelyek jelentéktelenek, de vannak, amelyek a sérült munkavállalók hosszú idejű munkából történő kiesését, egyes esetekben halálát okozzák. A munkavédelem akkor hatékony, ha a prevenció elvét maximális módon érvényesíti. A szerző sok éves elméleti és gyakorlati tapasztalatát alkalmazva mutatja be a munkáltatók és munkavállalók jogait és kötelességeit a munkabalesetekkel és azok kivizsgálásával kapcsolatban.

Regarding to statistics as everywhere in the world in Hungary as well daily happen many injuries in the workplaces. They include insignificant cases but some are caused a long-term absenteeism of the injured workers, in some cases death. The occupational safety and health is efficient if the principle of prevention is validated as maximum. The author using shows of several years of theoretical and practical experience shows the employees' and employers' rights and obligations related work accidents and their investigation.

Kulcsszavak: *munkahelyi sérülés, munkabaleset, munkavédelem, prevenció, jogok, kötelességek, baleset kivizsgálás ~ injuries in the workplaces, accidents, occupational safety and health, prevention, rights and obligations, investigation*

BEVEZETÉS

A munkavédelem alapvető célja, hogy a munkahelyeken se munkabalesetek, se foglalkozási megbetegedések ne történjenek. Munkabaleset azonban a munkahelyeken a munkavédelmi szabályok maximális figyelembevételére és betartására mellett is bekövetkezhet. A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény a munkabalesetekkel kapcsolatban sokféle kötelezettséget ír elő mind a munkáltató, mind a munkavállaló számára.

A BALESET, MUNKABALESET ÉS ÚTIBALESET FOGALMA

Ahhoz, hogy megértsük, mely sérülések tartoznak a munkabaleset kategóriájába ismernünk kell a baleset, azon belül a munkabaleset fogalmát. A hivatkozott törvény úgy fogalmaz, hogy a „Baleset: az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.” [1] Látszólag egyszerű és érthető a megfogalmazás, azonban érdemes szakmai szempontból elemezni ezt a bővített mondatot.

Emberi szervezetet érő egyszeri külső hatásról van szó. Ez azt jelenti egy részről, hogy bármilyen sajnálatos esemény például egy állat elütése a közúton – ami egyébként egyszeri külső hatás (jármű energiája) – nem minősül balesetnek. A külső hatás is kiemelendő, hiszen belső hatás lehet egy hirtelen vérnyomás emelkedés, aminek halál is lehet a következménye, de ez sem értékelendő balesetnek. A sérülés sérült akaratától nem függő bekövetkezése baleset esetén teljesen egyértelmű, hiszen ép elméjű ember nem kívánhatja, hogy bármilyen okból sérülést szenvedjen el, illetve ha igen, az már az önvészélyesség kategóriája. A „hirtelen” kifejezés egyrészt az esemény váratlanságára, másrészt a bekövetkezés nagyon rövid időtartamára utal. az „aránylag rövid idő” kifejezésre a mérgezések adhatnak példát. A munkavállaló úgy is elszenvedhet mérgezést, hogy hosszú időn keresztül kis koncentrációjú, egészségre ártalmas gázt lélegez be munkája során és ettől szenved egészségkárosodást. Ilyenkor foglalkozási megbetegedés kialakulásáról beszélünk. Azonban olyan esemény is megtörténhet, hogy ugyanazt a fajta, nagy koncentrációjú gáz belégzése esetén 20-30 perc alatt tüdővízenyő alakul ki nála. Ez az egészségkárosodás már balesetnek minősül.

A munkabaleset már egy szűkebb sérülési kört jelent a törvény megfogalmazásában. Nevezetesen: „Munkabaleset: az a baleset, amely a munkavállalót a szervezett munkavégzés során vagy azzal összefüggésben éri, annak helyétől és időpontjától és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül. A munkavégzéssel összefüggésben következik be a baleset, ha a munkavállalót a foglalkozás körében végzett munkához kapcsolódó közlekedés, anyagvételezés, anyagmozgatás, tisztálkodás, szervezett üzemi étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás és a munkáltató által nyújtott egyéb szolgáltatás stb. igénybevétele során éri. Nem tekinthető munkavégzéssel összefüggésben bekövetkező balesetnek (munkabalesetnek) az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet közben éri, kivéve, ha a baleset a munkáltató saját vagy bérelt járművével történt.”[1]

Végezzük el itt is a szakmai elemzést. A szervezett munkavégzés ismérvei többek között az alábbiak:

- a munkáltató (munkaadó) és a munkavállaló (dolgozó) munkavégzésre vonatkozó megállapodása
- a munkavégzés ellentételezés fejében történik
- a munkavégzéshez a munkaeszközöket a munkáltató biztosítja
- a munkavégzés helyét és idejét a munkáltató határozza meg
- a munkavégzés a munkáltató utasításai szerint történik

A helytől függetlenség azt jelenti, hogy akár az öltözőben, akár a műhelyben esik el a munkavállaló, mindkét eset munkabalesetnek minősül. Az időponttól függetlenség úgy értelmezhető, hogy például többműszakos munkarend esetén teljesen mindegy melyik műszakban történik a sérülés. A „munkavállaló közrehatásának mértékétől függetlenül” kifejezés értelme az, hogy míg korábban (a törvény hatályba lépése előtt) az, hogy a munkavállaló alkoholos befolyásoltság alatt állt a sérülésekor, vagy azért sérült, mert fegyelmezetlen volt (fusizott, verekedett, stb.) befolyásolta a sérülés munkabalesetkénti elismerését a munkáltató részéről, a törvény hatályba lépését követően megváltozott, mert a munkáltatónak az ilyen eseteket is munkabalesetként kell kezelnie. Az egy másik kérdés, hogy az ilyen sérülések munkáltatói és OEP-es elbírálásának negatív következményei lehetnek (pl.: fegyelmi eljárás, csökkentett mértékű táppénz, stb.).

Az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet közben éri, nem minősül munkabalesetnek, hanem ez az úgynevezett úti baleset. Abban az esetben minősül munkabalesetnek az ilyen baleset, ha a munkáltató saját vagy bérelt járművével történt. Ennek az a magyarázata, hogy a munkabaleset esetében tud és köteles a munkáltató olyan érdemi intézkedéseket hozni, amelyek megvalósításával a hasonló balesetek a jövőben megelőzhetőek. Az esetek túlnyomó többségében a munkavállalók a lakásukról a munkahelyükre és vissza gyalogosan, kerékpárral, tömegközlekedési eszközökkel, saját járművel (motorkerékpár, személygépkocsi) közlekednek. A közlekedés közben egyrészt a közlekedésben résztvevő járművek, azok vezetőinek illetve a gyalogosok hibája, másrészt a környezeti egyéb hatások (időjárás, fényviszonyok, stb.) lehetnek baleset okozói. Belátható, hogy a közterületen lévő baleseti veszélyforrásokra a munkáltatónak közvetlen ráhatása nincs, ezért érdemi intézkedéseket sem tud foganatosítani a megelőzés érdekében. Más a helyzet, ha a dolgozók szállítása a munkáltató saját vagy bérelt járművével történik, mert ezeknek a járműveknek a biztonságos műszaki állapotáról a munkáltatónak kell gondoskodnia.

TEENDŐK MUNKABALESETKOR

A munkavállaló az őt, munkahelyen, a munkavégzés során vagy azzal összefüggésben ért legkisebb sérülését is haladéktalanul köteles jelenteni a közvetlen munkahelyi vezetőjének. Ha ezt a sérülés jellege miatt személyesen nem tudja megtenni, a jelentési kötelezettség a sérült baleset helyszínén jelen lévő munkatársát terheli. A közvetlen munkahelyi vezető dönt, egészségügyi ellátására vonatkozóan, vagyis arról, hogy a sérült helyben, helyi elsősegélynyújtó által elsősegélyben részesíthető, vagy orvost, mentőt kell hozzá hívni. Amennyiben a cégnél helyben foglalkozás-egészségügyi szolgálat (orvosi rendelő) működik, és a sérült járóképes, oda kell őt irányítani. Megjegyzem, hogy mindig ajánlott a sérültet elkísérni, különösen áramütés vagy olyan sérülés után, amikor feltételezhető, hogy a sérülés következtében fennáll a rosszullét, eszméletvesztés lehetősége. Ahhoz, hogy a munkabalesetet korrekt módon ki lehessen vizsgálni, szükséges a baleset helyszínét – a kivizsgálást végzők odaérkezéséig – változatlanul hagyni és őriz(tet)ni. Ez alól kivétel, ha a sérült kiszabadítása, egészségügyi ellátása, vagy a további jelentős anyagi kár megelőzése érdekében szükséges a változtatást megtenni. Például ha egy daru által megemelt teher a teheremelő kötél elszakadása miatt a daruról a sérült lábára zuhan, a terhet a lábáról le kell emelni, a sérültet biztonságos helyre kell vinni, de a leemelt terhet vissza kell helyezni arra a helyre, ahová az zuhant, valamint a sérült balesetkori helyzetét is jelölni kell (például körberajzolással vagy fényképfelvétel készítésével). A további jelentős anyagi kár megelőzése érdekében szükséges helyszín megváltoztatásra jó példa lehet egy forró, tűzveszélyes anyagot szállító cső törése. Ilyenkor természetesen a csővezetéken lévő elzáró szerelvényt az anyag további kiáramlását meg lehet

(sőt meg kell) szüntetni, hiszen a tűzveszélyes anyag a környezetbe jutva begyulladhat, ezzel tüzet okozva jelentős anyagi kár keletkezhet, melyet meg kell előzni.

Nyilvántartásba vétel

A sérült(ek) ellátásával párhuzamosan történik a munkabaleset nyilvántartásba vétele. A nyilvántartásnak tartalmaznia kell:

- a munkabaleset – minden évben 1-es sorszámmal kezdődő – számát
- a sérült személyi adatait
- a sérült munkakörét
- a sérülés időpontját, helyszínét, jellegét, rövid leírását. A jelleg azt jelenti, hogy milyen sérülés történt. (Pl.: törés, vágás, horzsolás, égés, marás, idegen test szembe jutása, stb.)
- a sérült ellátására tett intézkedést (Pl.: a helyszíni elsősegélynyújtás, orvosi ellátás a helyi orvosi rendelőben, kórházba szállítás, stb.)
- annak tényét, hogy a sérült folytatta-e a munkáját.

A munkabaleseti nyilvántartást a munkáltató székhelyén vagy a munkáltató nyilvántartását vezető szervezeténél (irodánál) összesítve, és minden területileg elkülönült szervezeti egységénél külön-külön vezetni kell. A munkáltató azon szervezeti egységénél, ahol időszakosan és rövid időtartamban történik a munkavégzés, így különösen a kizárólag irattárolásra, műszeres vagy egyéb ellenőrzésre szolgáló egységénél, telephelyen, nem kötelező munkabaleseti nyilvántartást vezetni.

Kivizsgálás

A munkáltató köteles a tudomására jutott munkabaleseteket haladéktalanul kivizsgálni. A munkabaleset kivizsgálás szükségességének két alapvető oka van. Az egyik a baleset okainak a megállapítása, a másik a hasonló balesetek jövőbeni megelőzéséhez szükséges intézkedések fogantatása. Első lépésként a munkavédelmi törvény előírásai szerint a munkáltatónak meg kell állapítania, hogy a bekövetkezett sérülés munkabalesetnek minősül-e. Amennyiben nem minősíti munkabalesetnek, erről a sérültet, halálos kimenetel esetén a sérült hozzátartozóját köteles írásban értesíteni. A döntést meg kell indokolni és az érintettet a jogorvoslat lehetőségéről is tájékoztatni kell, azaz arról, hogy ha nem ért egyet a munkáltató döntésével, akkor a helyileg illetékes munkavédelmi hatósághoz (megjelölve a hatóság címét, elérhetőségét) fordulhat panasszal. A munkáltató sérülést minősítő joga és egyben kötelezettsége azért van, mert egyes esetekben előfordulhat, hogy a sérülés valamilyen fennálló vagy bekövetkező betegség következménye. Belátható, hogy ha valakit azért üt el egy közlekedő targonca, mert szívelégtelenség következtében fellépő rosszullet miatt eléesik, az nem minősül munkabalesetnek, mert a sérülésének elsődleges oka a rosszullet. (A sérülés nem külső, hanem belső ok következménye).

A bekövetkezett munkabaleset ok-okozati összefüggéseinek feltárása egy komplex, mindenre kiterjedő tevékenység. Az alapvető kérdések, melyre választ kell kapni:

KI? – MIT? - HOL? - MIKOR? - HOGYAN? – MIÉRT?

A munkabaleset kivizsgálására célszerű egy bizottságot létrehozni, amelynek tagjai: a munkavédelmi szakember, a sérült munkahelyi vezetője vagy az általa megbízott olyan munkavállaló, aki az adott munkahelyet, munkafolyamatot, technológiát jól ismeri. A bizottságba bevonható a foglalkozás-egészségügyi orvos, felsőbb szintű vezető, a munkavédelmi képviselő.

A munkabaleset vizsgálatakor az esemény térbeni és időbeni környezetében fel kell tárni a veszélyes körülményeket és veszélyes cselekedeteket, valamint azokat a tényezőket, melyeknek szerepük lehetett a sérülést eredményező mozzanat vagy folyamat beindulásában.

A munkabaleset kivizsgálása során helyszíni szemlét kell tartani. A helyszíni szemle eredményét szükség szerint jegyzőkönyvben, rajzon, fényképen, videofelvételen rögzíteni kell.

A munkabalesetről információval rendelkező személyeket - ha szükséges jegyzőkönyvileg - meg kell hallgatni. Ezek lehetnek:

- a sérült,
- a balesetet okozó személy,
- a szemtanúk,
- a sérült munkatársa,
- a sérült közvetlen vezetője.

Fontos megjegyezni, hogy csak azon személyeket hallgassuk meg, akik a balesettel kapcsolatos *közvetlen* információval rendelkeznek, mert a másodlagos információk nem segítik, hanem inkább hátráltatják a kivizsgálást. Azok, akik „Úgy hallották, hogy...” általában a kivizsgáláshoz figyelembe veendő, értékes információval nem rendelkeznek.

Az 5/93 (XII.26.) MüM rendelet előírásai szerint a munkabaleset kivizsgálása során meg kell állapítani:

- a létesítmények, gépek, berendezések, szerszámok, eszközök, a munka tárgya (anyaga) biztonságtechnikai állapotát, ennek keretében a munkavédelmi minőségre, üzembe helyezésre, műszaki felülvizsgálatra, technológiára, kezelésre, karbantartásra vonatkozó előírások meglétét, megfelelőségét, érvényesülését, előre nem látható esemény (pl. üzemzavar, műszaki hiba) fellépését;
- az egyéni és kollektív védőeszközök, a sérült öltözete, védőberendezések, jelzőberendezések, védőburkolatok meglétét, megfelelőségét, alkalmazásukra és használatukra vonatkozó előírások érvényesülését;
- a környezeti tényezőket, ezek jelenlétét, mértékét, hatását (szükség esetén műszeres méréssel):
 1. mechanikai tényezők
 2. kémiai tényezők (ezen belül: gázok, gőzök, por),
 3. elektromos tényezők,
 4. zaj és rezgés,
 5. sugárzás (ezen belül: világítási tényezők),
 6. meteorológiai tényezők,
 7. klímátényezők,
 8. hőmérséklet hatásai,
 9. élőlény hatásai,
 10. egyéb ártalmas és/vagy veszélyes hatások;
- a munkaszervezés, a belső ellenőrzés, irányítás rendszerét, a munkavégzés ütemét, a munkatér nagyságát, munkakörnyezetben az ergonómia érvényesülését, utasítást, jelzést, figyelmeztetést adó táblák, feliratok létét, minőségét, figyelemelterelő jelenségek, tevékenységek jelenlétét, az üzemi rend és tisztaság, az anyag tárolás, szállítás, közlekedés szabályainak érvényesülését, a munkáltatás egyéb körülményeit;
- a balesetet szenvedett munkavállaló (balesetet okozó személy) és társak baleset bekövetkezése előtti feladatát, szándékát és cselekedeteit, a környezeti tényezők baleset előtti állapotát;
- az érintett termelő berendezésekre, munkaeszközökre, munkafolyamatra, sérülte (okozói) és társi cselekedetre vonatkozó előírások érvényesülését, az előírástól való eltérés mértékét;

- a balesetet kiváltó okot, okokat, az eddig felsorolt minden tényező hatásának tételes vizsgálatával, a közrehatás valószínűsíthető arányának megállapításával;
- hogyan lett volna elkerülhető a munkabaleset;
- az összes lehetséges javító intézkedést, és ezek függvényében azt, hogy mit kell tenni hasonló baleset megelőzése érdekében.

A munkabaleset vizsgálatának megállapításait olyan részletességgel kell rögzíteni, hogy az így készült dokumentumok alkalmasak legyenek a baleset okainak megállapítására és a megállapított összefüggések, körülmények tényszerű alátámasztására. [2]

A baleset kivizsgálás gyakorlati kérdései

A munkabalesetek sokfélesége nem teszi lehetővé, hogy mindenre kiterjedő iránymutatás készüljön a kivizsgálásra, de a teljesség igénye nélkül, a kivizsgálás logikájának elsajátítása érdekében a vizsgálatot végzők gondolatmenetének kialakításához érdemes az alábbi szempontokat figyelembe venni:

A biztonságtechnikai állapot vizsgálati szempontjai:

1. A létesítmény
 - A létesítmény alkalmassága a balesetkori tevékenység végzésére: funkciója, kialakítása, mérete alkalmas az ott végzett tevékenységhez.
 - A falak, földem, padló biztonságos állapotúak-e: Állékonyságuk megfelelő, anyaguk megfelelőképpen ellenáll-e a szokásos és rendkívüli igénybevételeknek. A helyiség belmagassága előírás szerinti-e, a padló (és lépcsők) felülete egyenletes, csúszás-, botlás és billenésmentes-e. A lépcsők előírás szerinti kialakításúak, a lépcsőfokok éle nem töredezett-e, a lépcső korláttal ellátott-e.
 - A közlekedési útvonalak szabályosan, a közlekedők számának, az egy- vagy kétirányú közlekedésnek megfelelően vannak-e kialakítva, jelöltek-e, a gyalogos- és járműközlekedés külön van-e választva.
 - A hágsók, pódiumok biztonságosan kialakítottak-e.
 - Az alkalmazott nyílászárók mérete, anyaga a használati igénynek megfelelő-e, nyitási-zárási módjuk előírás szerinti-e, nyitott állapotban rögzíthetők-e, a tolóajtók sínről leugrása megakadályozott-e, csapóajtók átlátszóak, vagy szemmagasságban átlátszó betéttel ellátottak-e.
 - A gépek, eszközök elhelyezése megfelelő mozgásteret biztosít-e az azokat használó és karbantartó munkavállalók számára.
 - Szintkülönbség esetén a leesés, beesés veszélye műszaki megoldással megakadályozott-e.
 - A hőmérséklet, páratartalom, légmozgás megfelel-e az előírásoknak és a munka jellegének.
 - A létesítményben és azon belül a munkahelyeken a világítás megfelelő-e a végzett tevékenységhez.
 - Az energia ellátási rendszer biztonságosan van-e kialakítva, biztonságosan működtethető-e, a leválasztás lehetősége biztosított-e.
 - Szükséges-e jelző-riasztó rendszer, ha igen, az működőképes-e.
 - Szükséges-e központi elszívó berendezés, ha igen, az működőképes-e.
 - A zaj elleni műszaki védelem megoldott-e.
 - A létesítmény biztonságos módon megközelíthető-e.

2. A gépek, berendezések
 - Biztonságos módon rögzítettek-e eldőlés, elmozdulás ellen.
 - Házuk, részeik sérülésmentesek-e.
 - Minden részük, tartozékuk a helyén van-e.
 - Kapcsoló, vezérlő, szabályozó szerveik épek, működőképesek, jelöltek-e.
 - Biztonsági berendezéseik a helyükön vannak-e, működőképesek-e, működnek-e.
 - Energia- és segédanyag vezetékek, bekötéseik épek, tömítettek-e.

3. A szerszámok, munkadarabok
 - A technológiai művelethez a megfelelő szerszámot használták-e.
 - A szerszámot rendeltetészerűen használták-e.
 - A szerszám biztonságos műszaki állapotú volt-e.
 - A megmunkálandó munkadarab megfelelően rögzítve volt-e.
 - A biztonság szempontjából szükséges segédesszközök rendelkezésre álltak-e.

4. Utasítások, üzembe helyezés, felülvizsgálatok
 - A balesetkori munkavégzésre készült-e technológiai (munka) utasítás?
 - A balesetet okozó vagy baleset bekövetkezésében közrejátszó gépre, készülékre készült-e kezelési-, karbantartási utasítás?
 - Fenti utasítások rendelkeznek-e szakszerű, teljes munkavédelmi előírásokat tartalmazó résszel?
 - A munkáltató készítette-e a váratlan események (üzemzavar, műszaki hiba) kezelésére vonatkozó havária tervet?
 - A sérült kapott-e oktatást a fenti utasítások, havária terv tartalmából (rendelkezett-e a szükséges ismeretekkel)?
 - Amennyiben a balesettel közvetlen összefüggésben álló létesítmény, munkaeszköz, technológia a veszélyes kategóriába tartozik, a jogszabály szerinti munkavédelmi üzembe helyezésüket szakszerűen elvégezték-e?
 - A veszélyes létesítmény, munkaeszköz, technológia időszakos biztonsági felülvizsgálatát legalább öt évente elvégezték-e?
 - Az emelőgépek szerkezeti és fővizsgálatait a jogszabályban előírtak szerint elvégezték-e?
 - Az egyéb hatósági engedélyhez kötött berendezések időszakos vizsgálatait a jogszabályban előírt rendszerességgel és módon elvégezték-e?
 - A villamos berendezések érintésvédelmi szabványossági felülvizsgálatát a jogszabályban előírt rendszerességgel és módon elvégezték-e?
 - A vizsgálatok során feltárt hiányosságokat javították-e?

Az egyéni és kollektív védőeszközök vizsgálati szempontjai:

A munkavédelmi törvény rendelkezése szerint azoknál a munkafolyamatoknál, ahol a munkavállaló veszélyforrás hatásának lehet kitéve, a hatásos védelmet zárt technológia alkalmazásával, ha ez nem oldható meg, akkor biztonsági berendezések, egyéni védőeszközök és szervezési intézkedések – szükség szerinti együttes – alkalmazásával kell megvalósítani.

A kollektív védőeszközök – elnevezésükből következően is – több, a veszélyforrás hatásának kitétt – védelmét hivatottak ellátni (például védőkorlát egy építési állványon), míg az egyéni védőeszközök kizárólag az azokat viselő dolgozók védelmét szolgálják.

1. Kollektív védőeszközök
 - A baleset kollektív védőeszköz hiánya miatt következett-e be.
 - A baleset kollektív védőeszköz hibája miatt következett-e be.
 - A baleset a nem megfelelően alkalmazott kollektív védőeszköz miatt következett-e be.
 - A kollektív védőeszközt eltávolították-e, kiiktatták-e.
 - Ismert-e a kollektív védőeszközt eltávolító, kiiktató személye.
2. Egyéni védőeszközök
 - Az egyéni védőeszköz kiválasztása a munkahelyi kockázatértékelés megállapításai alapján történt-e.
 - Az egyéni védőeszköz a munkahelyi veszélyek ellen védelmet nyújtott-e.
 - Minden veszély és ártalom ellen védelmet nyújtó védőeszköz biztosított volt-e.
 - A sérült a balesetkor viselte-e a szükséges egyéni védőeszközöket.
 - A felülvizsgálatra kötelezett egyéni védőeszközök (légzésvédők, munkavédelmi övek, zuhanás gátló hevederek, berendezések) időszakos vizsgálatát elvégezték-e.
 - A sérült az egyéni védőeszköz használata előtt ellenőrizte-e annak állapotát.

Az öltözet vizsgálati szempontjai:

Itt szükséges megjegyezni, hogy a munkaruha és munkacipő nem tévesztendő össze a védőruhával, védőlábbalival. Míg a munkaruha és munkacipő azt a célt szolgálja, hogy a munkavállalónak a munkavégzés során ne a saját ruhája, cipője kopjon, szennyeződjön. Ezek a munkáltató által adható kategóriába tartoznak, és úgynevezett kihordási idejük van, ami azt jelenti, hogy a munkavállaló megadott időközönként (pl.: 3 év) kap újat. Ezzel ellentétben a védőruha és védőlábbal a munkavállaló veszélyek és ártalmak elleni védelmet nyújtja, ezeket a munkáltató köteles biztosítani, és védelmi képességük elvesztésekor azokat haladéktalanul cserélni. A vizsgálati szempontok az egyéni védőeszközöknél leírtak szerintiek.

- A sérült ruházata testméretének megfelelő volt-e.
- A ruhán a gombok begombolva, a pántok rögzítve, a lábbeli fűzői, csatjai bekötve voltak-e.
- Villamos munka esetén a ruha, cipő tartalmazott-e fém részeket.
- A sérült viselt-e ékszereket (karlanc, gyűrű, nyaklanc, stb.).
- Hosszú haj esetén a sérült viselt-e sapkát, kendőt.

A környezeti tényezők vizsgálati szempontjai:

Szerepet játszottak-e a munkabaleset bekövetkezésében a

1. fizikai hatások
 - munkaeszközök, járművek, szállító-, anyagmozgató eszközök, ezek részei, illetve mozgásuk, termékek és anyagok mozgása (fennállt-e az elütés, fellökés, összenyomás, elsodrás, elgázolás, átszúrás, elvágás, ráejtés veszélye)
 - szerkezetek egyensúlyának megbomlása (pl.: anyagtárolásnál fennállt-e az eldőlés, összeborulás, betemetés veszélye)
 - csúszós felületek (olajjal, jéggel szennyezett közlekedési útvonalnál fennállt-e az ütközés, elesés veszélye)
 - éles, sorjás, egyenetlen felületek, szélek és sarkok (megmunkált munkadarabok éles, sorjás felületei miatt fennállt-e a vágás, karcolás, horzsolás veszélye)
 - tárgyak hőmérséklete (volt-e tárgyak felületének szélsőségesen magas illetve alacsony hőmérséklete)
 - a munkahelynek a föld (padló) szintjéhez viszonyított elhelyezése (fennállt-e a leesés vagy beesés veszélye)

- szintkülönbség elhelyezése (fennállt-e a leesés vagy beesés veszélye)
- a levegő nyomása, hőmérséklete, nedvességtartalma, ionizációja és áramlása,
- zaj, rezgés, infra- és ultrahang,
- világítás (fennállt-e a túlzott vagy elégtelen megvilágítottság veszélye)
- elektromágneses sugárzás vagy tér,
- részecskesugárzás,
- elektromos áramköri vagy sztatikus feszültség,
- aeroszolok és porok a levegőben

2. Veszélyes anyagok

- robbanó,
- oxidáló,
- gyúlékony,
- sugárzó,
- mérgező,
- maró,
- ingerlő,
- szenzibilizáló,
- egyéb egészségkárosító anyag.

A munkahelyeken használt veszélyes anyagokra vonatkozó információkat a biztonsági adatlapok tartalmazzák.

3. Biológiai hatások

- növények hatása
- állatok támadása

4. Fiziológiai, idegrendszeri és pszichés igénybevétel

Ezek körébe sorolható az ergonómiaiailag nem tervezett munkahely, természetellenes testtartás, monoton munkavégzés, teljesítmény kényszer alatt végzett munka, munkavállalók egymás közötti konfliktusai, vezetők és beosztottak közötti konfliktusok, stb.

A személyi tényezők vizsgálati szempontjai:

Volt-e szerepe a munkabaleset bekövetkezésében a balesetben érintett személyek (sérült/ek/, sérülést okozó/k/, egyéb közreható/k/)

- egészségügyi alkalmasságának
- képzettségének, képességének, gyakorlottságának, kioktatottságának
- élettani adottságainak (nem, kor, testi adottságok)
- fizikai, pszichés állapotának
- munkára történő megbízásnak (hiányának)
- munkára képes állapotának
- egymásra utaltságának (irányító – irányított)

A súlyos munkabalesetek kivizsgálásának speciális kérdései

A munkavédelmi törvény csak a súlyos valamint az olyan - munkaeszköz, illetve technológia által okozott - munkabaleset kivizsgálását sorolja a munkavédelmi szaktevékenység körébe, amely kettőnél több személy egyszerre (egy időben), azonos helyen történő sérülését vagy más egészségkárosodását okozta. A súlyos munkabaleset körébe az a baleset tartozik, amely:

- a sérült halálát, magzata vagy újszülöttje halálát, önálló életvezetését gátló maradandó károsodását okozta (halálos munkabaleset az a baleset is, amelynek bekövetkezésétől számított egy éven belül a sérült orvosi szakvélemény szerint a balesettel összefüggésben életét vesztette);
- valamely érzékszerv, érzékelőképesség, illetve a reprodukciós képesség elvesztését vagy jelentős mértékű károsodását okozta;
- orvosi vélemény szerint életveszélyes sérülést, egészségkárosodást okozott;
- súlyos csonkulást, hüvelykujj vagy kéz, láb két vagy több ujja nagyobb részének elvesztését (továbbá ennél súlyosabb esetek);
- beszélőképesség elvesztését vagy feltűnő eltorzulást, bénulást, illetőleg elmezavart okozott.

Munkavédelmi szaktevékenység csak közép-, illetve felsőfokú munkavédelmi szakképesítés birtokában végezhető.

A súlyos munkabaleseteket a baleset helyszíne szerinti munkavédelmi hatóság felügyelője is köteles kivizsgálni. Tehát a munkáltatói és hatósági kivizsgálásnak párhuzamosan, egymástól függetlenül kell folynia. Egyebekben a munkavédelmi felügyelőnek jogában áll bármely munkabalesetet kivizsgálni.

A MUNKABALESETEK BEJELENTÉSE

A munkáltató a három nap munkaképtelenséget meghaladó munkabaleseteket a munkabaleseti jegyzőkönyv kitöltése és megküldése útján, a baleset bekövetkezésének időpontját követő hónap nyolcadik napjáig köteles bejelenteni a baleset helyszíne szerinti illetékes munkavédelmi hatóságnak. Amennyiben a balesetet nem sikerül az adott határidőig kivizsgálni, a munkabaleseti jegyzőkönyvet azt ismertté vált információk birtokában akkor is ki kell tölteni és be kell küldeni, majd a vizsgálat tényleges befejezése után módosító baleseti jegyzőkönyvet kell kitölteni és beküldeni.

A súlyos munkabaleseteket a munkáltató a munkavédelmi hatóságnak haladéktalanul köteles jelenteni telefonon, e-mailben, telefaxon vagy személyesen. A munkabaleset bekövetkezését a munkáltatónak be kell jelentenie a rendőrségnek is. A rendőrség államigazgatási eljárás keretében a saját vizsgálatát megindítja, amely a vizsgálat során bünvádi eljárássá is alakulhat az esetleges személyi felelősség(ek) megállapítását követően. Amennyiben a munkáltató a rendőrséget bármilyen okból elmulasztja értesíteni, azt a mentők általában hivatalból megteszik.

Összefoglalva: a munkabalesetek kivizsgálása komplex feladat, melynek szakszerűsége emberek balesetét követő további életét, sorsát nagymértékben befolyásolhatja. Nem csak munkavédelmi, hanem műszaki, szervezési, élettani, pszichológiai ismereteket is igénylő tevékenység. Ezek az ismeretek azonban csak a balesetkivizsgálás alapjait képezik, ehhez szükséges még sok termelési, gyakorlati tapasztalat is a kivizsgálásban résztvevők részéről. A kivizsgálást sokszor nehezíti a munkáltató és munkavállalók, valamint a munkavállalók egymás közötti érdekellentéte is, segítheti a társhatóságok, szakértők szakértői véleménye. A munkabalesetek szakszerű, mindenre kiterjedő vizsgálata segít a munkavédelem alapvető céljának: a prevenciónak a megvalósításában.

Felhasznált irodalom

- [1] 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről
- [2] 5/1993. (XII.26.) MüM rendelet a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról